

PRAVNI MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

Izveštaj za Novembar 2009

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA.....	9
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA	13
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	14
	REGULATORNA TELA	14
	DRŽAVNI ORGANI.....	15
V	PROCES DIGITALIZACIJE	16
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	17
VII	ZAKLJUČAK	18

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1 U saopštenju Medrese Gazi Isa-beg u Novom Pazaru od 4.11.2009. godine, koje je potpisao direktor Mustafa ef. Fetić, urednik novopazarskog radija Sto plus Ishak Slezović optužen je da je posredstvom tog radija i agencije Beta tendenciozno plasirao informaciju da je jedna učenica Medrese zaražena virusom novog gripa A H1N1. Slezović se u saopštenju optužuje da je u više navrata bio nosioc širenja neistina o Islamskoj zajednici i njenim ustanovama, te da je vest o gripu plasirao sa ciljem skrnavljenja ugleda Medrese Gazi Isa-beg u Novom Pazaru, izazivanja panike i pometnje kod učenika, njihovih roditelja i drugih pripadnika Islamske zajednice.

Naime, Radio Sto plus, čiji je Slezović urednik, 2. novembra preneo je izjavu upravnika bolnice u Novom Pazaru Alana Kurpejovića, da se za dva lica sa simptomima gripa u ovom gradu sumnja da su zaraženi virusom A N1H1, te da je materijal za analizu prosleđen Institutu Torlak koji će definitivno odgovoriti da li je novi grip prisutan i u Novom Pazaru. Kurpejović je izjavio i da jedna od dve osobe sa simptomima gripa pohađa Medresu u Novom Pazaru. Narednog dana Radio Sto plus preneo je i novu izjavu Alan Kurpejovića da su analize potvrdile da pacijenti nisu zaraženi virusom tipa A H1N1, da se osećaju bolje i da će tokom dana biti pušteni na kućno lečenje.

Novinska agencija Beta i Sto plus radio obratili su se ministarima vera i kulture, Bogoljubu Šijakoviću i Nebojši Bradiću sa zahtevom da reaguju povodom saopštenja novopazarske medrese.

Zakonom o javnom informisanju predviđeno je da se u javnim glasilima slobodno objavljuju informacije o pojavama o kojima javnost ima opravdani interes da zna, osim kada je drugačije određeno zakonom. U konkretnom slučaju, Radio Sto plus je u uslovima proglašene epidemije gripa verno preneo izjavu upravnika bolnice u Novom Pazaru. Zakonom o javnom informisanju, dalje, izričito je predviđeno da niko ne sme da ograničava slobodu javnog informisanja, ni jednim načinom podesnim da ograniči slobodan protok informacija, kao ni da vrši bilo kakav pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Od početka epidemije mediji su prenosili informacije o čitavom nizu obrazovnih ustanova u kojima je došlo do zaraze ili sumnje na

zarazu virusom tipa A H1N1, ali je jedino u slučaju Radija Sto plus i Medrese Gazi Isa-beg u Novom Pazaru, došlo do toga da se informisanje zasnovano na informacijama iz zvaničnih izvora krajnje neprimereno karakteriše kao izazivanje panike i napad na versku zajednicu o čijoj je obrazovnoj ustanovi reč.

1.2 Ekipi Hrvatske radiotelevizije, predvođenoj urednikom emisije "Nedeljom u dva" Aleksandrom Stankovićem, koja je u Mokroj gori snimala intervju sa Emirom Kusturicom, režiser je 4.11.2009. godine, protestujući zbog postavljenih pitanja, naredio da napusti selo i da mu preda snimljeni materijal. Prema navodima Hrvatske televizije, vređanje i maltretiranje trajalo je oko 45 minuta, nakon čega je ekipa popustila, predala snimljeni materijal i napustila Mokru goru. Prema Stankovićevim rečima, pitanja koja su iznervirala reditelja odnosila su se na Slobodana Miloševića i Kusturičin odnos s njim. Objašnjavajući šta se dogodilo na Mokroj gori, Emir Kusturica izjavio je da je prekinuo razgovor sa ekipom Hrvatske televizije zbog zle namere novinara. Nekoliko dana kasnije, Emir Kusturica je Hrvatskoj radioteleviziji vratio snimljeni materijal. Kusturica je takođe tvrdio da nije oduzeo materijal, već da ga je ekipa Hrvatske televizije u žurbi zaboravila.

U skladu sa važećim propisima u Srbiji, Emir Kusturica, ali i svako treće lice koje bi se našlo u sličnoj situaciji, ima pravo ne samo da odbije snimanje, nego i da se protivi emitovanju, ali ne i pravo da oduzme snimljeni materijal. Konkretno, u skladu sa Zakonom o javnom informisanju video zapis lika i audio zapis glasa, osim u određenim zakonom predviđenim slučajevima, ne može se objaviti bez pristanka lica čiji lik odnosno glas takav zapis sadrži, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice. Oduzimanje tuđe stvari, sa druge strane, je i krivično delo predviđeno Krivičnim zakonikom Republike Srbije.

1.3 Zbog nesporazuma oko plaćanja mesečnih naknada, od 14. novembra, žitelji Leskovca i okolnih mesta Jablaničkog okruga ostali su bez lokalnih medija u ponudi kablovskog sistema. Tako se posredstvom SBB - Srpske kablovske mreže, najvećeg operatora kablovske televizije u Srbiji, u Leskovcu i okolini više ne vide TV Leskovac, TV 4S, MT, TV Klisura, K-1 i TV Vlasotince. Na konferenciji za novinare saopšteno je da program ovih TV kuća neće moći da se prati preko kabla sve dok ne budu ispunjene kluzule iz ugovora koji je ponudio SBB. O tome su, pre isključenja sa mreže, vođeni dugi pregovori između vlasnika lokalnih TV kanala i SBB, ali obostrano prihvatljivo rešenje nije pronađeno. Kako se čulo na konferenciji za novinare, SBB je tražio da svaka TV stanica mesečno plaća po 500 evra, ali to TV kuće nisu prihvatile. SBB, sa druge strane objašnjava da trenutno u svojoj mreži ima mesta za distribuciju samo tri lokalne TV kuće iz Leskovca i okoline. SBB, kako prenosi dnevni list Danas, drži oko 90% kablovskog tržišta u Leskovcu. Krajem meseca u kablu se pojavio signal

privatne TV K-1, a mediji su preneli da je ova stanica prihvatila predlog kablovskog operatora da mesečno plaća 300 evra za distribuciju signala.

Zakon o radiodifuziji predviđa izdavanje posebnih dozvola za kablovsko emitovanje programa, kao obavezno, osim za programe za koje je Republička radiodifuzna agencija izdala dozvolu za zemaljsko emitovanje na području za koje je dozvola za emitovanje izdata i pod uslovom da kablovski operator istovremeno besplatno emituje programe javnog servisa. Ova odredba trebalo je da stimuliše operatore da distribuiraju lokalne televizijske programe. Međutim, budući da Republička radiodifuzna agencija, više od 7 godina nakon usvajanja Zakona o radiodifuziji, još uvek nije počela da izdaje dozvole za kablovsko emitovanje, dovela je do toga da se u praksi domaćih operatora pod različitim uslovima distribuiraju domaći u odnosu na strane televizijske programe, a razlike postoje i u tretmanu različitih domaćih televizijskih programa. Konkretno, dok stranim proizvođačima televizijskog programa, kablovski operatori plaćaju pravo na distribuciju njihovih sadržaja, od domaćih proizvođača televizijskog programa očekuje se da plaćaju kablovskim distributerima kako bi uopšte bili u prilici da im se program nađe u kablovskoj ponudi. Ovo je posebno izraženo u odnosu na lokalne i regionalne emitere. RATELovim Pravilnikom o uslovima za pružanje usluge distribucije radijskih i televizijskih programa i sadržaju odobrenja ("Službeni glasnik RS", br. 26/2009), predviđeno je da su kablovski operatori dužni da, u skladu sa tehničkim mogućnostima, obezbede da, na području na kome pružaju ili nameravaju da pružaju uslugu, njihove usluge budu dostupne svim zainteresovanim pretplatnicima, bez diskriminacije. Pravilnik ne sadrži ni jednu odredbu koja bi izričito zabranjivala diskriminaciju proizvođača medijskih sadržaja koji se kablovskim sistemima distribuiraju. Ovakva diskriminacija je, međutim, zabranjena Zakonom o zaštiti potrošača ("Službeni glasnik RS", br. 79/2005), koji se u konkretnom slučaju odnosi i na proizvođače medijskih sadržaja, budući da uslugu distribucije sadržaja koriste za sopstvene potrebe. Ovaj zakon, naime, predviđa da je zabranjeno vršiti diskriminaciju potrošača u pogledu uslova pružanja usluge, odnosno da takva diskriminacija predstavlja privredni prestup za koji su propisane kazne u rasponu od 300.000 do 3.000.000 dinara. Takođe, sporazumi kojima se primenjuju nejednaki uslovi poslovanja na iste poslove u odnosu na različite učesnike na tržištu, čime se učesnici na tržištu dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurente, što se očigledno radi u odnosu na domaće proizvođače medijskih sadržaja, jesu restriktivni sporazumi zabranjeni Zakonom o zaštiti konkurencije. Zaključivanje restriktivnih sporazuma kažnjivo je merom zaštite konkurencije koju izriče Komisija za zaštitu konkurencije, a koja može iznositi čak do 10% ukupnog godišnjeg prihoda. Na kraju, Zakonom o javnom informisanju propisano je da lice koje se bavi distribucijom javnih glasila ne sme da odbije da distribuira nečije javno glasilo bez opravdanog komercijalnog razloga, kao ni da za distribuciju javnog glasila postavlja uslove koji su suprotni tržišnim principima. U konkretnom slučaju, opravdanog

komercijalnog razloga kablovskih operatora, kao lica koje se bavi distribucijom radio i televizijskih programa, za odbijanje distribucije najverovatnije nema, budući da se strani televizijski programi, po informacijama kojima autori ovog izveštaja raspolažu, emituju bez naknade koju bi njihovi proizvođači plaćali. Postupanje suprotno navedenoj zabrani predstavlja privredni prestup za koji je propisana kazna u rasponu od 100.000 do 1.000.000 dinara. Poslednjim izmenama Zakona o javnom informisanju, u jedinoj izmeni koja nije kritikovana, odnosno čija ustavnost nije osporena, predviđeno je i da osnivač javnog glasila čija je distribucija obustavljena u celosti ili u značajnom delu bez opravdanog komercijalnog razloga, odnosno kao rezultat postavljanja uslova koji su suprotni tržišnim principima, ima pravo da pred nadležnim sudom zahteva naknadu štete koju je usled toga pretrpeo. Međutim, formulacija člana 16 kojim je predviđen najmanji iznos naknade štete, takva je da je pitanje kako bi nadležni sud u praksi postupio u slučaju da tužbu podnese elektronski medij. Zakon, naime najmanji iznos naknade vezuje za vrednost prodatog oglasnog prostora za sve brojeve javnog glasila koji nisu distribuirani povredom zabrane, iz čega se vidi da je zakonodavac u vidu imao prevashodno štampane medije, a da je sudovima ostavljeno da istumače šta će smatrati "brojevima javnog glasila" u slučaju TV stanica.

1.4 Navijači fudbalskog kluba Partizan iz Beograda, tokom prvenstvene utakmice sa Smederevom održane 21. novembra, skandirali su sa tribina pretnje i uvrede na račun Brankice Stanković, urednice istraživačkog programa „Insajder“ Televizije B92, kao odgovor na najavu ove televizije da će od 3. decembra otpočeti sa emitovanjem novog serijala „Insajdera“, koji će se, između ostalog baviti i vođama ekstremnih navijačkih grupa čiju je zabranu prethodno zatražio Republički javni tužilac. Navijači Partizana, konkretno jedan broj pripadnika navijačke grupe „Alkatraz“, osumnjičeni su za ubistvo francuskog državljanina Brisa Tatona, koji je napadnut u centru Beograda 17. septembra, pre početka fudbalske utakmice Partizan – Tuluz, a preminuo od posledica zadobijenih povreda 12 dana kasnije.

Zakonom o javnom informisanju izričito je predviđeno da niko ne sme da ograničava slobodu javnog informisanja, kao ni da vrši bilo kakav pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Takođe, poslednjim izmenama Krivičnog zakonika, jedna kategorija poslova dobila je zakonski tretman posla od javnog značaja. Poslovima od javnog značaja smatra se obavljanje profesije ili dužnosti koja ima povećani rizik za bezbednost lica koje ga obavlja, između ostalog i poslovi od značaja, između ostalog i za javno informisanje. Posledično tome, pretnja odnosno ugrožavanje sigurnosti lica koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja, i to pretnja odnosno ugrožavanje sigurnosti koje je u vezi sa poslovima koje takvo lice obavlja, goni se po

službenoj dužnosti i kažnjava zatvorom od jedne do osam godina. Do ovakvih izmena koje su stupile na snagu u septembru ove godine, za pretnju učinjenu novinaru, po pravilu se nije gonilo po službenoj dužnosti, a zaprećena kazna bila je kazna zatvora do godinu dana, odnosno samo izuzetno od tri meseca do tri godine, ukoliko je pretnja bila učinjena prema više lica ili ako je izazvala uznemirenost građana ili druge teške posledice. Ovom konkretnom izmenom novinari su nesporno bolje zaštićeni nego što je to ranije bio slučaj. Ostaje, međutim, da se vidi kako će se izmennjeni Krivični zakonik primenjivati u praksi.

2. Sudski postupci

2.1 Istražni sudija Okružnog suda ukinuo je 9. novembra pritvor novinaru Slavoljubu Kačareviću. “Posle saslušavanja sva tri pozvana svedoka istražni sudija je, uz pristanak tužilaštva, Kačareviću ukinuo pritvor,” rekla je portparol ovog suda Ivana Ramić. Podsećajući da je Kačareviću pritvor određen zbog mogućeg uticaja na svedoke, ona je naglasila da „više ne postoji zakonski osnov za Kačarevićevo zadržavanje“. Peticiju Udruženja novinara Srbije za puštanje Kačarevića i odbranu sa slobode prethodno su potpisala 542 novinara i glavna i odgovorna urednika iz gotovo svih medija u zemlji. Kačarević je uhapšen 28. oktobra, a narednog dana mu je određen pritvor do 30 dana zbog sumnje da je zloupotrebio službeni položaj. Kačarević, bivši glavni urednik lista „Glas javnosti“ i član Izvršnog odbora Udruženja novinara Srbije (UNS), tereti se da je, zajedno sa Radisavom Rodićem, pokretačem listova „Kurir“ i „Glas javnosti“, počinio krivično delo zloupotrebe službenog položaja. Zahtev za sprovođenje istrage protiv Kačarevića, u svojstvu direktora preduzeća „Manami“, čiji je vlasnik i predsednik Upravnog odbora bio Rodić, podnet je zbog sumnje da su štamparsku mašinu kupljenu kreditom Komercijalne banke preneli na NIP „Glas“, čime je preduzeće „Manami“ ostavljeno bez imovine, a Komercijalna banka onemogućena da naplati kredit. Radisav Rodić i dalje je u pritvoru.

2.2 Pančevačka policija podnela je 19. novembra krivičnu prijavu protiv dva lica zaposlena u privatnoj novinskoj kući „Pančevački pres centar“, zbog sumnje da su počinili krivična dela zloupotrebe službenog položaja, falsifikovanja službene isprave i poreske utaje. Opštinski javni tužilac Branislava Vučković je rekla da, zbog obaveza poštovanja pretpostavke nevinosti, ne može da navede detaljnije podatke o tome. Novinari „Pančevačkog presa“, koji su se pre dve godine odvojili od lista „Pančevac“, žalili su se da su poslednjih meseci bili na meti inspektora Odseka za privredni kriminal u Policijskoj upravi Pančeva, koji su ih saslušavali u redakciji, kao i njihove poslovne partnere, uz kontrolu knjigovodstva i poslovanja.

I u slučaju Kačarevića i Rodića, kao i u slučaju zaposlenih u „Pančevačkom pres centru“, po navodima nadležnih postupci se vode zbog sumnje na dela zloupotrebe službenog položaja, odnosno u slučaju „Pančevačkog pres centra“ i sumnje na dela falsifikovanja službene isprave i poreske utaje, odnosno ne neposredno u vezi sa izveštavanjem listova koje su osnovali ili uređivali. Činjenica da se u poslednje vreme vodi više postupaka protiv odgovornih u privrednim društvima koja su osnivači javnih glasila, često dovodi i do suprotstavljanja, s jedne strane, interesa efikasnog vođenja krivičnih istraga, a sa druge, potrebe da se zaštiti pravo na slobodu izražavanja, odnosno da se ne ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja.

2.3 Zdravstveni centar iz Valjeva podneo je krivičnu prijavu protiv Slađane Stevanović dopisnice dnevnog lista Press iz tog grada, objavio je dnevni list Danas 10. novembra. Krivičnom prijavom Stevanovićevoj se stavlja na teret izazivanje panike tekstem objavljenim početkom oktobra o smrti petogodišnje Teodore Jovanović, koji je u redakciji naslovljen sa „Drama u Valjevu: doktori ubili malu Teodoru“. Devojčica je preminula 1. oktobra ujutru, a protiv pedijatra Vladimira R. (35), koji je dežurao na Dečijem odeljenju, pred Opštinskim sudom je pokrenut krivični postupak zbog nesavesnog lečenja. Direktor valjevskog Zdravstvenog centra Ilija Tripković, još početkom oktobra najavio je pokretanje postupka zbog izazivanja „panike u javnosti, nepoverenja u lekare i blaćenja lekarske profesije“, a sličan stav tih dana izneo je i ministar zdravlja Srbije Tomica Milosavljević. Prema rečima Stevanovićeve, doktor Tripković je u kontaktima sa njom tada tvrdio da „nema primedbi na tekst“, ali da mora da reaguje zbog naslova sa prve strane Pressa, bez obzira na to što je znao da je naslov redakcijski. Uredništvo Pressa saopštilo je da stoji iza svega što je objavljeno u vezi sa „slučajem Teodora“, te pozvalo Tripkovića da postupke pokrene protiv glavnog urednika i uređivačkog kolegijuma.

Izazivanje panike iznošenjem ili pronošenjem lažnih vesti ili tvrdnji učinjeno putem sredstava javnog informisanja kažnjivo je zatvorom od šest meseci do pet godina. U praksi, posebno tabloida, često se događa da se, inače nesporni tekstovi, opremaju senzacionalističkim naslovima, koji čak i ne odgovoraju sadržaju teksta. U konkretnom slučaju je izgleda nesporno da novinar Slađana Stevanović nije autor spornog naslova, te bi postupak eventualno mogao da se vodi protiv autora, ako se on otkrije, odnosno odgovornog urednika. Odredbama Krivičnog zakonika predviđeno je da se izvršiocem krivičnog dela izvršenog objavljivanjem informacije u novinama, na radiju, televiziji ili drugom javnom glasilu smatra autor informacije, a da se izuzetno izvršiocem smatra odgovorni urednik, odnosno lice koje ga je zamenjivalo u vreme objavljivanja informacije, ako je do završetka glavnog pretresa pred prvostepenim sudom autor ostao nepoznat, ako je informacija

objavljena bez saglasnosti autora ili ako su u vreme objavljivanja informacije postojale stvarne ili pravne smetnje za gonjenje autora, koje i dalje traju.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1 Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je, jednim delom kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2 Dnevni list Danas objavio je početkom meseca da je na sastanku održanom 21. oktobra u Republičkom javnom tužilaštvu, a kome su prisustvovali predstavnici Republičkog javnog tužilaštva, beogradskog Privrednog suda, Višeg privrednog suda i Ministarstva kulture, dogovoreno da se deo Zakona o javnom informisanju, koji se odnosi na kažnjavanje medija po privrednim prestupima, ne primenjuje u praksi. Danas navodi da je imao uvid u dokument Republičkog javnog tužilaštva u kome se tvrdi da su izmene i dopune Zakona o javnom informisanju neprimenjive u praksi i da je stoga, ali i zato što pojedine odredbe nisu u saglasnosti sa Zakonom o prekršajima, potrebno izvršiti njegovu korekciju. Nataša Vučković Lesendrić, pomoćnica ministra kulture zadužena za medije, demantovala je ovakvu informaciju rečima da „niko nema ingerencije da donosi odluke o neprimenjivanju zakona koji je prethodno usvojila Skupština Srbije“. Vučković Lesendrić potvrdila je da je sastanak održan, ali je rekla da na njemu nije odlučivano. Informaciju o postignutom dogovoru da se Zakon ne primenjuje, demantovali su i Republičko javno tužilaštvo i Viši trgovinski sud u Beogradu.

Reakcija ministarstva, tužilaštva i sudova je razumljiva, budući da bi bilo krajnje neprimereno načelu podele vlasti, da izvršna i sudska vlast postižu dogovore o neprimenjivanju propisa koje je zakonodavna vlast donela. Kako god bilo, na skupu „Zakon o javnom informisanju - izazovi za medije i pravosuđe“ koji su 31. oktobra organizovali USAID, IREX i Misija OEBS-a u Srbiji, čulo se da dva meseca nakon usvajanja Zakona o izmenama Zakona o javnom informisanju, ni jedan predlog za pokretanje postupka za privredne presteupe predviđene tim Zakonom, nije stigao u Trgovinski sud. Na istom skupu se, između ostalog, polemicalo upravo o činjenici da Zakon o izmenama Zakona o javnom informisanju predviđa kazne za privredne presteupe u visini do 20.000.000 dinara, dok je Zakonom o privrednim prestupima, kao osnovnim u toj oblasti, propisano da je najveća mera novčane

kazne koja se može propisati za privredni prestup 3.000.000 dinara, što realno može dovesti do različitog tumačenja u praksi.

1.3 Rok za upis dnevnih novina u Registar javnih glasila istekao je sredinom meseca. Prijavu za upis u Registar javnih glasila, do 17. novembra, podnelo je ukupno 19 štampanih dnevnih glasila. Prema podacima APRa, do 17. novembra je registrovano 88 štampanih medija, osam televizija, nijedna novinska agencija, devet radio stanica, devet internet izdanja. Rok za upis u Registar sva javna glasila, osim štampanih dnevnih glasila, traje do sredine januara.

Ovde podsećamo da je zakonodavac predvideo izuzetno visoke kazne za medije koji obavezu upisivanja u Registar ne ispune. U slučaju izdavanja javnog glasila koje nije upisano u Registar „nadležni javni tužilac dužan je da bez odlaganja pokrene postupak za privredni prestup pred nadležnim sudom i zatraži izricanje mere privremene obustave delatnosti izdavanja javnog glasila” (član 14a Zakona). Ukoliko izdaje javno glasilo koje nije upisano u Registar, njegovom osnivaču prethodi novčana kazna za privredni prestup od milion do 20 miliona dinara, a odgovornom licu kod osnivača od 200.000 do dva miliona dinara, kao i zabrana delatnosti.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1 Savet Republičke radiodifuzne agencije obavestio je svojim saopštenjem od 4.11. javnost, a povodom navoda u medijima da će Televizija Palma započeti sa emitovanjem programa, da je to telo na sednici održanoj dana 29.10.2009. godine, postupilo po presudi Vrhovnog suda Srbije i doneo novu odluku kojom se preduzeću „Palma Ltd" d.o.o. Beograd zabranjuje da emituje program na području grada Beograda. Na istoj sednici Savet RRA je odbio zahtev preduzeća „Palma Ltd" d.o.o. Beograd za izdavanje dozvole za emitovanje programa za područje grada Beograda na kanalu 34/8. Vrhovni sud Srbije, navodi se u saopštenju, nije nikada naložio Agenciji da TV Palmi izda dozvolu za emitovanje TV programa za područje grada Beograda na kanalu 34/8, već samo da odluči o zahtevu od 27.07.2006. godine, na način na koji će se otkloniti ranije načinjene povrede pravila postupka. Savet RRA to je i učinio na sednici od 29.10.2009. godine.

Zakonom o radiodifuziji propisano je da je RRA nadležna da izdaje dozvole za emitovanje programa, a u odnosu na zemaljsko emitovanje na javnom konkursu. Podnosilac prijave na javnom konkursu koji je nezadovoljan odlukom Saveta RRA ima pravo da, u roku od 15 dana

od dostavljanja rešenja o odbijanju prijave, podnese prigovor istom telu. Savet je dužan da odluku o prigovoru donese u roku od 30 dana od dana njegovog podnošenja, a protiv odluke donete po prigovoru može se pokrenuti upravni spor. U skladu sa Zakonom o upravnim sporovima, sud u upravnom sporu, ako ne odbaci tužbu iz procesnih razloga, presudom tužbu uvažava ili odbija kao neosnovanu. Ako se tužba uvažava, sud poništava osporeni upravni akt i predmet vraća na ponovno odlučivanje. U konkretnom slučaju poništavanja odluke RRA, to praktično znači da Vrhovni sud poništava odluku i vraća predmet na ponovno odlučivanje Savetu RRA sa određenim nalozima koji se tiču otklanjanja konkretnih nedostataka koje je Vrhovni sud uočio u poništenoj odluci. Izuzetno, kada nađe da osporeni upravni akt treba poništiti, sud u upravnom sporu može, ali samo ako priroda stvari to dozvoljava i ako utvrđeno činjenično stanje pruža pouzdan osnov, upravnu stvar rešiti svojom presudom koja bi u svemu zamenila poništeni akt (spor pune jurisdikcije). U odnosu na odluke Saveta RRA koje bi se ticale izdavanja dozvola za emitovanje, Vrhovni sud nikada to nije radio, budući da po raširenom mišljenju, postupci za izdavanje dozvola za emitovanje su po svojoj prirodi takvi da se o njima ne može odlučivati u sporu pune jurisdikcije. U navedenom smislu izjave koje je vlasnik bivše Televizije Palma davao medijima o otpočinjanju sa emitovanjem programa, pre se mogu shvatiti kao pokušaj pritiska na RRA.

2.2 Savet Republičke radiodifuzne agencije izrekao je meru upozorenja niškim TV stanicama Belami, JP Niška televizija i TV 5, koja je objavljena na oglasnim stranama dnevnog lista Politika od 18. novembra, jer 30 dana od emitovanja nisu čuvale „snimak svog celog jednodnevnog TV programa emitovanog dana 13. maja 2009. godine” niti su omogućile agenciji uvid u snimak tog programa. Sve tri stanice su tog dana, prema saznanju RRA, emitovale „programske sadržaje kojima se oglašavaju političke organizacije van predizborne kampanje”. Kada su zatraženi snimci programa, Niška TV dostavila je samo snimke pojedinih informativnih i autorskih emisija, u TV 5 razlog je bio kvar glavnog kompjutera za snimanje programa, a traženi celodnevni snimak nije dostavila ni TV Belami. Aneta Radivojević, direktorka i glavna i odgovorna urednica TV 5, pretpostavlja da bi navod o “oglašavanju političke organizacije van predizborne kampanje” eventualno mogao da se odnosi na skup Srpske napredne stranke u centru grada, ispred ulaza u TV 5 o kome ova stanica jeste izveštavala.

Neispunjavanje obaveze čuvanja zapisa je prekršaj po Zakonu o javnom informisanju. Nije poznato da li je Ministarstvo kulture, kao nadležno da vrši nadzor nad sprovođenjem ovog Zakona, podnelo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka u konkretnom slučaju. RRA se prilikom izricanja upozorenja pozvao na obavezu emitera da Agenciji omoguće uvid u podatke i ostalu dokumentaciju koja se odnosi na predmet nadzora, te na činjenicu da je

nedostavljanjem snimka celog jednodnevnog TV programa emitovanog 13. maja 2009. godine, praktično onemogućena RRA u vršenju nadzora.

2.3 Kablovski operateri KDS, IKOM i SBB saopštili su 16. novembra da neće emitovati programe sa zabavno-muzičkim sadržajem tokom trodnevne žalosti u Srbiji proglašene povodom smrti patrijarha Srpske pravoslavne crkve Pavla. Svi operateri pozvali su se na preporuku koju je uputila RRA. KDS saopštio je da će zbog smrti patrijarha Pavla u danima žalosti biti trajno ili povremeno isključeni svi radio kanali i TV kanali HRT 1 i 2, Zone Club, Vizant, Fox life, BBC Prime, VH 1, OBN, Melos, MTV Adria, DSF, TV E, Kanal 5, RT CG, Fashion TV, RAI Uno, MTV Hits, VH1 i Enter. Dnevni list Danas tvrdi da se u poruci Službe za nadzor i analizu RRA, koja im je prosleđena iz SBB-a, a na osnovu koje je SBB doneo odluku o neemitovanju pojedinih TV kanala, navodi sledeće: „Molimo Vas da se postarate da emiteri koji se ne pridržavaju pravila o obeležavanju dana žalosti budu tehnički onemogućeni da distribuiraju takav program preko Vašeg operativnog sistema“. Odbor za kulturu i informisanje srpskog parlamenta je zatražio od Republičke radiodifuzne agencije da mu dostavi obrazloženje o uputstvu koje je uputio emiterima povodom dana žalosti zbog smrti patrijarha Pavla. Odbor je, takođe, zatražio i informaciju na koga se to uputstvo odnosi. „Ne znam po kojim su kriterijumima donete odluke da se kompletno isključe programi pojedinih TV kanala, ali RRA ne podržava ovakav postupak“ izjavio je Goran Karadžić, zamenik predsednika Saveta RRA. On je takođe dodao da je dan žalosti u Srbiji i da treba prilagoditi programe domaćih kanala, ali da „inostrane programe ne treba dirati“.

Po Zakonu o obeležavanju dana žalosti na teritoriji Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", br. 101/2005) radiodifuzne organizacije za informisanje javnosti na teritoriji Srbije, dužne su da u svojim programima, uključujući i emisije namenjene inostranstvu, na dan proglašenja dana žalosti emituju odluku o proglašenju dana žalosti i o programu njegovog obeležavanja koju donosi nadležni organ Republike Srbije ili telo koje on odredi, obaveste javnost o skupovima sećanja koje povodom dana žalosti organizuju nadležni organi Republike Srbije ili tela koja ona odrede, umesto humorističkih, zabavnih, folklornih i drugih emisija sa zabavnom i narodnom muzikom, emituju muziku i emisije prikladne danu žalosti, kao i da usklade detaljnu programsku šemu u vreme dana žalosti. Zakonom nisu predviđene bilo kakve obaveze koje bi se odnosile neposredno na kablovske operatore, niti za strane radiodifuzne organizacije čiji se programi distribuiraju u Srbiji. Evropskom konvencijom o prekograničnoj televiziji, koju je Srbija ratifikovala, predviđeno je da će države ugovornice osigurati slobodu izražavanja i informisanja u skladu sa članom 10. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, garantovati slobodu prijema i da neće na svojim

teritorijama ograničavati reemitovanje programskih usluga koje su u skladu sa odredbama te konvencije.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

Narodna skupština Republike Srbije nije tokom novembra usvojila nijedan zakon od posebnog značaja za medijski sektor. U proceduri su, međutim, predlog Zakona o tajnosti podataka i Zakona o izmenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

1. Zakon o tajnosti podataka

Iz predloga zakona o tajnosti podataka izbrisan je član koji bi poverenika za informisanje i zaštitnika građana onemogućavao u pristupu određenim informacijama. Dnevni list Blic preneo je 10. novembra da je OEBS Vladi Srbije i Ministarstvu pravde dostavio listu prigovora. U dopisu OEBS-a, kako Blic navodi, stoji da je ovim zakonom preširoko definisan pojam tajne, kao i da je neophodno pojačati kontrolne mehanizme, ali i zaštititi položaj insajdera.

2. Zakon o izmenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Odbor za kulturu i informisanje, na svojoj sednici održanoj 17. novembra, nije prihvatio amandman zaštitnika građana na izmene Zakona o slobodnom pristupu informacijama od, javnog značaja, koji predviđa zaštitu ljudi iz institucija koji ukažu na moguće zloupotrebe i korupciju. Istovremeno Odbor je prihvatio amandman poslanika, koji se takođe odnosi na zaštitu insajdera, ali koji je od strane Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Rodoljuba Šabića u autorskom tekstu za dnevni list Danas, ocenjen kao kozmetički i suvišan. Amandmanom usvojenim od strane Odbora, predviđeno je da zaposleni u organu vlasti koji omogući pristup informaciji od javnog značaja za koju se ne može ograničiti pristup na osnovu čl. 9 i 14 zakona, kao i informaciji za koju je organ vlasti već omogućio pristup, ne može zbog toga biti pozvan na odgovornost niti trpeti štetne posledice. Na ovaj način, po Povereniku, jemči se zaštita ljudima koji su javnosti omogućili pristup informacijama koje joj i po zakonu, bez ikakve sumnje, pripadaju. Po Povereniku, zaštita ima smisla jedino u slučaju kada se javnosti stave na raspolaganje informacije kojima

se pristup može ograničiti, jer samo tada pokretanje postupka za odgovornost zbog prekršaja radno pravne obaveze, bar iz formalno „opravdanih“ razloga, može izgledati legitimno. Naime, čak bi se moglo tumačiti da se zaštita insajdera navedenim amandmanom sužava. Ovo stoga što amandman za zaštitu insajdera stavlja i dodatni uslov, a taj je da konkretna informacija ukazuje na postojanje korupcije, prekoračenja ovlašćenja, neracionalno raspolaganje javnim sredstvima i nezakoniti akt ili postupanje organa vlasti, dok je zaštita u svim ostalim slučajevima isključena.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

Aktivnosti RRA su već obrađene u odeljku ovog izveštaja II koji se bavi implementacijom postojećih zakona (vidi tačku 2 – Zakon o radiodifuziji).

2. REPUBLIČKA AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE (RATEL)

RATEL je u posmatranom periodu stavio na Javnu raspravu tekst Nacrta Pravilnika o visini naknade za korišćenje radio frekvencija. U Nacrtu Pravilnika se, u formuli za obračun godišnje naknade za korišćenje radio frekvencije za radiodifuznu stanicu, osnovica za izračunavanje naknade umanjuje tako da iznosi 40 dinara, umesto dosadašnjih 45. Na ovaj način, ukoliko Pravilnik bude usvojen u predloženom tekstu, doći će do određenog smanjenja visine naknada. U Nacrtu Pravilnika se, takođe, u formuli za obračun naknada za radio relejne stanice, osnovica sa ranijih 20.000 dinara smanjuje na 18.000 dinara. RATEL nije objavio pristigle komentare, ali iz onoga što su emiteri i u prethodnom periodu javno zahtevali, može se pretpostaviti da su insistirali na dodatnom umanjenju naknada za radio relejne linkove, imajući u vidu, između ostalog, i činjenicu da postojeći zahtevi za prelazak na nove opsege za dotur modulacije i inače stavljaju emitere, posebno one koji su ekonomski

najugroženiji - lokalne, pred neophodnost ozbiljnih finansijskih ulaganja u nove radio relejne stanice.

U posmatranom periodu RATEL je doneo i jedan broj rešenja koja se odnose na otklanjanje tehničkih nepravilnosti u radu pojedinih emitera, kao i jedan broj rešenja o zabrani rada radio stanica zbog neovlašćenog korišćenja radiofrekvencija, u skladu sa svojim ovlašćenjima koja vrše na osnovu Zakona o telekomunikacijama.

Istovremeno, iako se to ne može, niti treba, staviti na teret isključivo RATEL-u, zabrinjava činjenica da još uvek nije došlo šire, organizovane akcije za onemogućavanje rada nelegalnih radiodifuznih emitera, kojih je i dalje veliki broj u Srbiji.

DRŽAVNI ORGANI

3. NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

U ovom periodu Narodna skupština nastavila je Drugo redovno zasedanje u 2009. godini, održavanjem Četvrte i Pete sednice koje nisu bile posvećene usvajanju propisa od neposrednog interesa za medijski sektor. Resorni Odbor za kulturu i informisanje, održao je samo jednu sednicu, 17. novembra, na kojoj je razmatrana Informacija o postupku ponovnog izbora članova Saveta Republičke radiodifuzne agencije. Odbor je konstatovao da su predlozi liste kandidata, koje su uputili ovlašćeni predlagači, podneti suprotno odredbama člana 24. Zakona o radiodifuziji, jer sadrže veći broj kandidata od broja propisanog Zakonom. Odboru su, naime, podnete sledeće kandidature:

- Udruženje evropskih novinara Srbije predložilo je Dragomira Brajkovića,
- Akademija estradnih umetnika Srbije predložila je Božidara Zečevića i Dragomira Brajkovića,
- Savez dramskih umetnika Srbije predložio je Srboljuba Božinovića i podržao kandidaturu Božidara Zečevića,
- Udruženje filmskih umetnika Srbije predložilo je Božidara Zečevića i Dragomira Brajkovića,
- Udruženje novinara Srbije je predložio Branka Žujovića, a
- Nezavisno udruženje novinara Srbije i Nezavisno društvo novinara Vojvodine su predložili Gordanu Sušu (koju su podržali ANEM i APRES).

Odbor je pozvao podnosiocima kandidatura da u roku od 15 dana dostave zajedničku listu sa imenima dva kandidata. Odbor je, takođe, utvrdio Listu kandidata za izbor tri člana Saveta Republičke radiodifuzne agencije, na osnovu predloga koje su podneli Skupština AP Vojvodine, tradicionalne Crkve i verske zajednice i Konferencija univerziteta Srbije. Skupština AP Vojvodine je na tu funkciju predložila Gorana Karadžića i Velimira Kostadinova, tradicionalne Crkve i verske zajednice preložile su Njegovo preosveštenstvo episkopa jegarskog dr Porfirija Perića i Vladana Tatalovića, a na listi kandidata koju je predložila Konferencija univerziteta su prof dr Nataša Gospić i prof. dr Svetozar Stojanović. Odbor je predložio Narodnoj skupštini da razmotri i usvoji predloženu listu kandidata za člana RRA.

Na istoj sednici, članovi Odbora zatražili su od RRA da dostavi objašnjenje uputstva emiterima datog povodom Dana žalosti zbog smrti patrijarha Pavla.

4. MINISTARSTVO KULTURE

Povodom informacija koje su objavili mediji o postojanju odluke da se Zakon o javnom informisanju ne primenjuje u praksi (u odeljku ovog izveštaja II koji se bavi implementacijom postojećih zakona vidi tačku 1.2 – Zakon o javnom informisanju), Ministarstvo kulture objavilo je zajedničko saopštenje sa Republičkim javnim tužilaštvom u kome se demantuje da takva odluka postoji. U saopštenju se dalje navodi da su Republičko tužilaštvo i Republički javni tužilac od okružnih i opštinskih javnih tužilaštva zatražili informacije o predmetima koji su pokrenuti po Zakonu o javnom informisanju, sa ciljem da se zakon što efikasnije primenjuje u praksi, a ne da se vrši opstrukcija njegove primene. U saopštenju se navodi da je neophodno da se formira jedinstvena pravna praksa kako bi se ujednačila primena zakonskih odredbi pred sudovima, tačnije kako bi se za svaku povredu zakona iste težine, odredile iste kazne.

V PROCES DIGITALIZACIJE

RTS je krajem novembra obeležio godinu dana od kako je 26. novembra 2008. godine otpočeo sa eksperimentalnim digitalnim emitovanjem celodnevnog programa kulture i umetnosti. Tatjana Čitić, urednik ovog programa, izjavila je da je broj gledalaca sve veći, kao

i da se od RTS može očekivati lansiranje novih tematskih programa po potpunom prelasku na digitalni program, čiji je krajnji rok april 2012. godine. Podsećamo da su se drugi emiteri u više navrata obraćali, pre svega članice ANEM-a i APRES-a, između ostalog i Ministarstvu za telekomunikacije i informaciono društvo, prigovarajući da je digitalno emitovanje RTS-a u ovom trenutku u nesaglasnosti sa odredbama Zakona o radiodifuziji, kojim je predviđeno da će RTS emitovati program samo na dve mreže, te koji treću, eksperimentalnu digitalnu mrežu i ne pominje. Zakon o radiodifuziji, naime, uopšte ne predviđa mogućnost javnog servisa da pokreće tematske kanale. Takođe, prigovara se da je ovo emitovanje u suprotnosti i sa Strategijom digitalizacije koju je Vlada Republike Srbije usvojila, budući da RTS ne emituje u standardu DVB-T2, za koji se Vlada Strategijom opredelila, već u standardu DVB-T.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

Predstavnici više regionalnih i gradskih TV kuća iz Srbije u razgovoru sa predstavnicima Ministarstva kulture, 5. novembra u Nišu, zatražili su brzu transformaciju u regionalne javne servise. Predstavnici takozvane „Kragujevačke inicijative“ koja se zalaže za promenu statusa regionalnih javnih medija i njihovu transformaciju u regionalne javne servise, ukazali su na neuspešne privatizacije i neizvesnu budućnost neprivatizovanih elektronskih medija. „Ljuti smo na zakonodavca jer se uporno ignoriše volja građana, a samo u Nišu se 35.000 ljudi peticijom izjasnilo za osnivanje regionalnog javnog servisa,“ izjavio je Slaviša Popović, direktor Niške televizije. On kaže da je rezultat „Kragujevačke inicijative“ to što je Beograd Zakonom o glavnom gradu dobio pravo da osniva televizijske i radio-stanice, da je isto pravo lokalnim samoupravama priznato kako bi se obezbedilo izveštavanje na jeziku nacionalnih manjina i očuvao dostignuti nivo manjinskih prava, ali da nije priznato regionalnim centrima koji su i pokrenuli „Kragujevačku inicijativu“. Jovana Marović, direktorka RTV Kragujevac podsetila je da regionalni javni servisi postoje u više zemalja EU, kao što su Slovenija ili Holandija. Nataša Lesendrić, pomoćnik ministra kulture zadužena za medije izjavila je da je radna grupa za izmenu Zakona o radiodifuziji svesna loših primera privatizacije i da će se kroz istraživanja na terenu videti šta narod misli o formiranju regionalnih javnih servisa. Država će, prema njenim rečima, ispoštovati ocenu većine.

Ono što, međutim, mora da se primeti je da ni jedan od izveštaja sa skupa predstavnika „Kragujevačke inicijative“ sa funkcionerima Ministarstva kulture, ne sadrži niti jedan konkretan predlog koji bi odgovorio na pitanje kako obezbediti stabilno finansiranja

regionalnih javnih servisa, koje ne bi bilo pod neposrednom kontrolom lokalnih vlasti (što sada, kada se ti mediji finansiraju neposredno iz gradskih budžeta jeste slučaj), kao i na koji način obezbediti sistemske uslove za nezavisnost upravljačkih struktura i redakcija regionalnih javnih medija. U ovom trenutku, naime, mediji okupljeni oko „Kragujevačke inicijative“ organizovani su kao javna preduzeća u državnoj svojini, čije rukovodstvo neposredno postavljaju skupštine njihovih osnivača – opština i gradova.

Odredbe Zakona o radiodifuziji koje su predvidele obaveznu privatizaciju ovih medija, upravo su je i predvideli kako bi se sprečile zloupotrebe javnih medija od strane lokalnih centara moći. Eventualno odustajanje od privatizacije, nužno bi prethodno moralo dati odgovore na pitanja obezbeđivanja sistemskih uslova za uređivačku nezavisnost regionalnih javnih servisa, ali i potrebu istovremenog očuvanja, ili bolje reći kreiranja ravnopravnih uslova za opstanak komercijalnih radiodifuznih servisa na lokalnom i regionalnom nivou, budući da takvi uslovi u postojećem modelu nisu obezbeđeni.

VII ZAKLJUČAK

U posmatranom periodu bili smo svedoci odsustva bilo kakvog kvalitativnog pomaka u odnosu na sistemske probleme sa kojima se medijska scena u Srbiji suočava. Država je nastavila da šalje protivrečene poruke sektoru, po svim bitnim pitanjima od kojih funkcionisanje medijskog sektora zavisi. Ovo se posebno vidi kroz polemiku koju je izazvala informacija objavljena u medijima sa zajedničkog sastanka predstavnika Republičkog javnog tužilaštva, beogradskog Privrednog suda, Višeg privrednog suda i Ministarstva kulture, a na kome je, kako su mediji preneli, zaključeno da su izmene i dopune Zakona o javnom informisanju neprimenjive u praksi i da je stoga, ali i zato što pojedine odredbe nisu u saglasnosti sa Zakonom o prekršajima, potrebno izvršiti njihovu korekciju. Ovakva informacija ne samo da je demantovana, već je i saopšteno da je Republički javni tužilac od okružnih i opštinskih javnih tužilaštva zatražio informacije o predmetima koji su pokrenuti po Zakonu o javnom informisanju, sa ciljem da se zakon što efikasnije primenjuje u praksi. Nije poznato kako su okružna i opštinska javna tužilaštva reagovala po navedenom zahtevu, budući da ne postoje informacije o bilo kom postupku pokrenutom po izmenjenim odredbama Zakona o javnom informisanju. Zato je i nejasno kako bi se zajedničko saopštenje Republičkog javnog tužilaštva i Ministarstva kulture moglo tumačiti, nego kao vid pritiska na okružna i opštinska javna tužilaštva da takve postupke pokreću.

Sa druge strane stiče se utisak da dolazi do ozbiljnog zastoja svih aktivnosti koje bi bile usmerene ka strateškom osmišljavanju novog regulatornog okvira za funkcionisanje medija u Srbiji. Ovo se posebno primećuje u odnosu na bilo kakve informacije koje bi se ticale nastavka rada na implementaciji Strategije digitalizacije kao i na radu na usvajanju strategije razvoja medijskog sektora. Za Strategiju digitalizacije i inače je ocenjeno da je izuzetno ambiciozna, odnosno da njome predviđeni rokovi za prelazak na digitalno emitovanje teško da će realno biti ostvarivi. Upravo stoga je svako kašnjenje u njenoj implementaciji kritično. Sa druge strane, najava rada na Strategiji razvoja medijskog sektora, koja se mogla čuti iz Ministarstva kulture neposredno nakon usvajanja spornog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju, i dalje je ostala samo na najavi.